

Kézimunka (szlőjd).

A könyv fűzése és bekötése.

(Tanítás a polgári iskola II. és III. osztályában.)

Anyag: Egy 15—20 ívrét terjedelmű, lehetőleg még vágatlan szélű könyv, (u. n. fűzött példány.) De igen alkalmas a fűzésre és bekötésre a „Cserkész Ujság, Ifju Polgárok Lapja, Zászlónk, Vasárnapi Könyv” vagy más ifjúsági lap egy-egy évfolyama. Az előzék és vendéglap kialakításához 1/2 ív fehér vagy színes szuperior papír. Fűzéshez 3—4 m 28-as kender fonál. (A kenderből sodort u. n. házi cérna gyengének bizonyult, ezt ne használjuk.) 2 m gerinc zsineg. (4 szálú jutafonál kétszeresen véve) 1/4 ív 30-as kartonlemez a táblához: 1/1 ív 80-as kartonlemez az egés osztály részére elegendő anyagot biztosít a hátkéreg elkészítéséhez. 15 cm könyvkötővászon a könyv hátának és sarkának borításához. 1/2 ív márvány vagy más díszesebb borítópapír. Keményítőragasztó és enyv.

Szerszámok: Olló, kés, símitó csont, fűzőtű, fűződeszka, könyvkötő deszka, vágódeszka, kalapács, fűrész, lapos reszelő, bojtoló lemez, peremesvonalzó, lyukasztóvas, ár, kézi könyvkötőprés, mérő és rajzeszközök.

A könyv kialakításának két lényeges munkamozzanata van. I. A könyv fűzés, amely a bekötésre szánt könyv szétzedésével kezdődik, s a gondosan befűzött könyv hátának leenyvezésével és körülvágásával befejezést is nyer. II. A könyv bekötése, mely a hát domborításával kezdődik, s a külső borításokkal nyer teljes befejezést.

Állítsuk tehát be a könyvfűzést a II. oszt. 2. félévi, a könyv bekötését a III. oszt. 1. félévi anyagába oly módon, hogy a könyvet amit a tanuló II. osztályos korában befűzött, azt a köv. isk. évben (III. oszt.) bekötéssel folytatja és befejezi.

A könyv fűzésének és bekötésének óráról-óra történő munkamozzanatait minden tanuló munkafüzetébe bejegyzi. Ezen bejegyzések alapján a feladat befejeztével összefoglaljuk úgy a fűzés, mint a bekötés munkájának pontos menetét. A könyv fűzése és bekötése egy olyan zárt munkafolyamat, amelynél egyetlen mozzanat kihagyása, vagy két szomszédos mozzanat fölcserélése a könyv külső formáján mint szépséghiba föltétlen jelentkezni fog. — Még a gyakorlattal bíró amatőrök-nél is előfordul, hogy betekintenek régi jegyzeteikbe, mert egy pillanatra a bizonytalanság érzése megakasztotta munkájukban. — Szükséges és mellőzhetetlen tehát, hogy a könyvkötés gyakorlati ismereteinek átadása után a munka ponos menetét is lerögzöztük. Annak alapján akár évek múltán is visszaidézheti a tanuló régen szerzett s már elfelejtettnek hitt ismereteit.

A rövid értelmes mondatokban tömörített menetet, formás betűvetéssel írassuk le növendékeinkkel, s ragasztassuk be első könyvkötészeti termékük hátsó keménytablájának belső oldalára. Így együtt marad a gyakorlat és az elmélet. S ha az életben valamelyik növendéknek művészi megérezése és hivatottsága ily irányban keresi megnyilatkozását, vagy ha egy másik csupán a könyv szeretete s könyvtárának rendbentartása céljából vesz a kezébe könyvkötő szerszámot, biztosan az ifjúkori első munkájából elevenítik fel újra amár csak sejtés szerű ismereteiket, melyhez hozzá adják a felnőtt fejlettebb gyakorlati készségét, s a tökéletesebb szín és formabeli érzéseiket.

A könyvkötés gyakorlása a legminimálisabb szerszámbeli berendezést követeli. Csupán 6—8 db. simított keményfa deszkára (könyvkötő deszka) és egy kézi présre van szükség. E felszerelés 10—12 pengőért beszerezhető. A többi szükséges szerszám és kellék minden rendes háztartásban megtalálható. Egyetlen munka amit saját kezűleg nem tanácsos elvégezni a könyv körülvágása. Ezt fillérekért elvégzi a könyvkötő.

Amelyik iskola vágógéppel nem rendelkezik, ott a növendékek által befűzött könyveket könyvkötővel vágatjuk körül. — Ha az iskolának van vágógépe, s az a kézimunka teremben nyert elhelyezést, a gép mindig lelakatolva tartandó. Annak használatát még a fejlettebb növendékekre sem bízhatja a tanár. A gép csak a tanár közvetlen jelenlétében hozható működésbe. A vágógép működése is inkább csak bemutató jellegű legyen. Egy nagyobb létszámú osztály könyveit, tekintettel a különböző méretekre, úgysem intézhetjük el a kézi munkaórák keretén belül. A könyvek körülvágását bízza a szaktanár az iskola altisztjére.

Hogy a könyvfűzésének munkája tervszerű pontossággal megindulhasson, s a megfelelő tartalmú és formájú könyv minden tanulónak rendelkezésére álljon, a szaktanár már jóelőre előkészíti növendékeit. Csak a tanár által jóváhagyott könyv kerülhet munkába. — A növendékek a fűzést megelőző órákon bemutatják könyveiket, s a tanár jelöli ki a fűzésre legalkalmasabbat.

Mindezek előrebocsátásával megkezdem a könyv fűzésének óráról-órára történő munkáját.

A könyv fűzése.

1—2. óra. Mit kell tudni a könyvről?

Tanár egy bekötött és egy fűzött könyven szemléltet és táblarajzot készít. A növendékek munkafüzetükbe jegyeznek és rajzolnak.

A munka menete:

a) A könyv részeinek ismertetése.

b) A könyv szétszedésének módja.

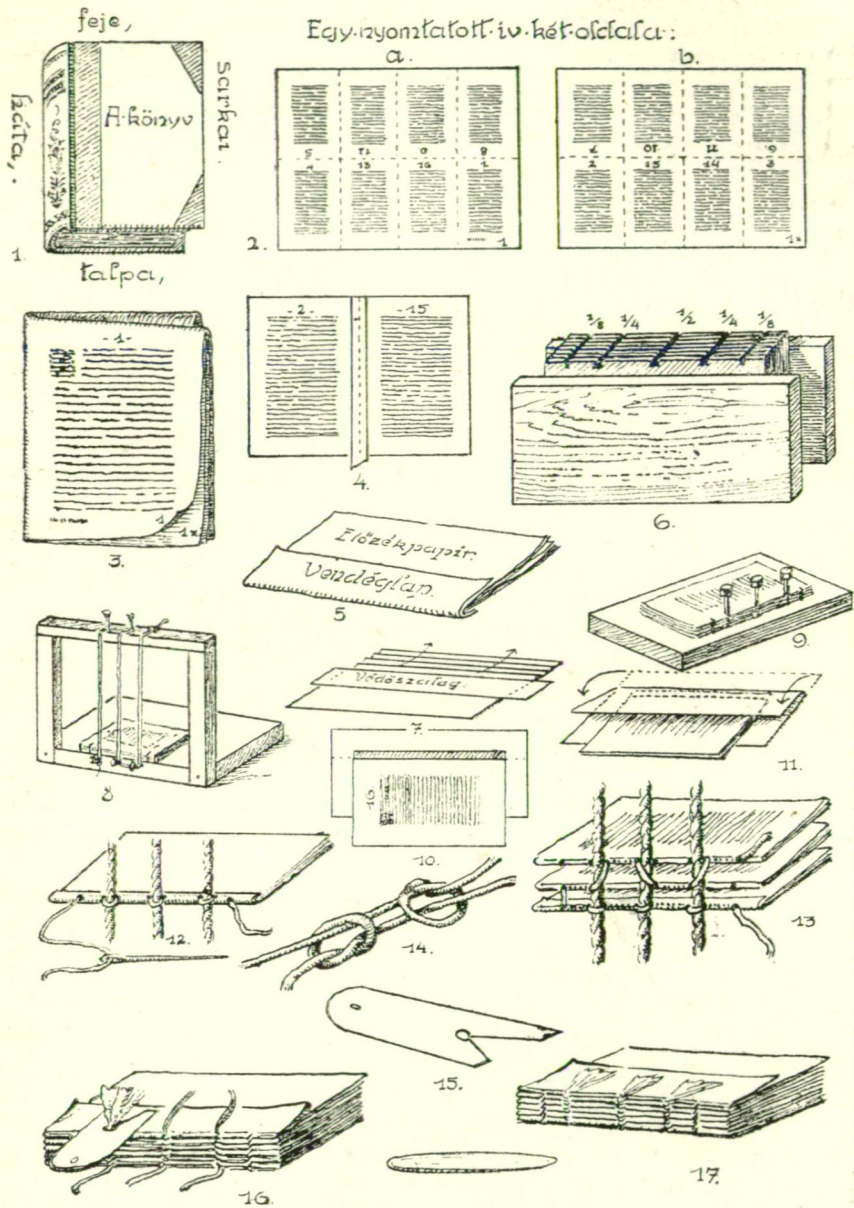
c) Az ívrétegek ismertetése.

d) Oldalszámozás, ívszámozás.

a) Láttatok-e már könyvszekrényt? Hogy helyezik el abban a könyveket? Miért álló helyzetben? (Könnyű kezelhetőség, nagyobb áttekinthetőség, szépség). A könyv ezen elhelyezéséből kiindulva vezethetjük le a könyv részeinek elnevezését. (1. ábra). A bekötött és a fűzött könyv közötti különbség. Nézzük meg az isk. év elején beszerzett tankönyveiteket. Találunk bekötött könyveket, de van jónéhány fűzött példány is. Te miért kötteted be tankönyveidet? (Szebb, tartósabb, jobb tanulni a bekötött könyvből, nem hullik széjjel mint a fűzött, drágábban eladható évvégén stb.) Ki tehát a takarékosabb?

b) Hogy kezdhetted a könyvkötő tankönyveitek bekötését? Először szétszedted a könyvet. A könyv szétszedésének módja. A külső borítólap eltávolítása. — Eldobta ezt a borítólapot a könyvkötő? Nem. Miért? Mi rögzítette a borítólapot a könyvhöz? Enyvezés. Ezt az enyvezést fűzés előtt el kell távolítani. Tanár ujjai között hajtogatja egy fűzött könyv hátát. Az enyvezés egy része pattogva hullik le, az ívrétegek meglazulnak s már csak a gyöngye fűző fonalak tartják össze a könyvet. Ha az ívrétegek közötti fonalakat ollóval elvágjuk a könyv annyi darabra hullik szét ahány ívréteg van benne.

Tanár kiosztatja a tanulók kötésre szánt könyveit s megkezdik a könyv szétszedését. E munka folyamán több tanulásos eset fordul elő, amikor is a szétszedés munkája nem azonos a tanár által előbb bemutatott esettel. Az egyik tanuló könyve túlvásznas drótkapcsos kötés (gyárikötés) s nem bírja az ívrétegeket egymástól elválasztani, mert a drótkapcsok ezer körömmel markolnak a hátvászonba. Ha húzza az ívréteg háta csúnyán kitépődik. Ezt az esetet tanár bemutatja az osztálynak, hogy hasonló esetben zavarba ne jöjjenek. Tanár egy könyvkötőkéssel a drótkapcsok lehajtott végei alá nyúl s felhajlítja azokat derékszögű helyzetbe. Most már a karmok könnyen kicsúsznak a hátvászonból s az ívrétegek könnyen szétszedhetők. — Egy másik tanuló jelenti, hogy neki semmi dolga nincs, mert ő „Vasárnapi Könyvet“ köt, s annak minden füzete külön van. — Hát a füzetet összetartó drótkapcsot benne hagyod? Kérdezi a tanár. Fűzés előtt azt is kiszedjük. — A harmadik tanuló több füzetből álló folyóíratot köt. Amint az első füzetről leveszi a borítólapot, látja, hogy a füzet több ívrétegből áll, s az ívréteket oldalról átszúrt erős drótkapcsok tartják össze. — Tanár ezt az esetet is bemutatja az osztálynak. Késsel derékszögbe hajlítja a drótkapocs 4 végét. Most az asztallapjára helyezi a füzetet, úgy, hogy a kapcsok felhajtott végei maradjanak alul. Így nyomást gyakorolva az áttűzött

1. A könyv-részei. 2. A nyomtatott-ív két oldala. 3. Ívréteg számozása. 4. Foltosítás. 5. Előzék és vendég-lap. 6. A hát- beszárszélése. 7. A ragasztás. 8-9. Fűződeszkák. 10-11. Az előzék-lapok felragasztása. 12-13. Fűzés. 14. Csomózás. 15, 16, 17. Bojtozás. ≡

helyre a kapocs háta annyira kiemelkedik, hogy a kés fokával könnyen kiemelhető.

Ha a szétszedéssel elkészültünk, megkeressük az ívréteg közepét, szétnyitjuk, s a még belül lévő fűzőszálakat vagy drót kapcsokat kiszedjük. A szétnyitott ívréteget most megfordítjuk s az ívhát egyvezett részét simítócsonttal addig dörzsöljük, amíg a reátapadt enyv minden része le nem válik.

c) Az ívrétegek (füzetek) ismertetése. (2. ábra). A nyomdában nem külön nyomtatják a könyv minden lapját. Egy ív papír nagysága, amit a nyomdász használ többnyire $47\frac{1}{2} \times 63$ cm. Ha megfigyelünk egy ilyen nyomtatott ívet, annak egyik oldalán is, másik oldalán is 8 nyomtatott foltot látunk. Minden nyomtatott folt a könyv egy-egy oldala. A nyomtatott ívek a könyvkötőhöz kerülnek. Itt igen pontosan hajtogatják az íveket. A hajtogatás simítócsonttal történik. Ha a hajtogatás helyesen történt az oldalszámok pontosan követik egymást.

d) Ivszámozás! Hogy a könyvkötő az ívrétegeket helyes sorrendbe rakhassa, az ív mindkét oldalán figyelmeztető jel van elhelyezve. Az ív mellső oldalán látható a könyv címe és a sorszám. A hátsó oldalon csak a sorszám látható egy csillaggal. (Pl. a) Arany „Toldija“ 1. b) 1*) — A hajtogatás után az a) jelzés az ívrét első, a b) jelzés a harmadik oldalra kerül. (3. ábra.)

Fáber József.

IRODALOM—KÜLFÖLDI TANÍTÁSI MOZGALMAK — LAPSZEMLE — HIREK.

IRODALOM.

Az új olasz iskolatörvény elvi alapjai.

Az olasz nemzet oly magasrendű organizmus, amelynek élete, céljai és működési eszközei hatalmuknál és tartalmuknál fogva az azt alkotó csoportok és egyének felett áll. Erkölcsi, politikai és gazdasági *egység*, amely *lényegében* a fascista államban valósul meg. A *munka*, annak *minden megnyilatkozása*: mind szellemi, mind technikai és kézművesi formája szociális kötelesség. Ezen ok miatt és kizáróan *ezen ok* miatt védi az állam a munkát, (l. Carta del Lavoro 1 §.—2 §.) Így az iskola életének is a Fede Fascista, — a fascista hit — szerint azonosulnia kell az állam életével, az azonos tartalmi cél miatt. A Carta della Scuola, az új olasz iskolatörvény ezt a célt ismerte fel és erre a célra készít elő. Így irányelve szorosan kapcsolódik a Carta del Lavorohoz és a Carta della Razza-hoz, a Munka- és a Fajvédelem alaptörvényeihez. Ez a cél mélyíti el a tanítás egész folyamatát, mert